

Matteo Strukul

MEDICIOVCI

MOCNÝ ROD

MEDICIOVCI

Mocný rod

MATTEO STRUKUL

MEDICIOVCI

Mocný rod

Z taliančiny preložila
Mária Štefánková

slovar

Copyright © 2016 by Newton Compton editori s. r. l.
Casella postale 6214, Roma
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2017
Translation © Mária Štefánková 2017

ISBN 978-80-556-2730-4

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Silvi

FEBRUÁR 1429

1

Santa Maria del Fiore

Zdvihol oči k oblohe. Vyzerala ako poprášená lazurito-zvým prachom. Na okamih pocítil, ako sa jeho myšlienok zmocňuje závrat. Potom sa opäť poobzeral okolo seba. Videl murárov, ako pripravujú maltu, ako miešajú vápno a svetlý piesok z rieky Arno. Niektorí sedeli na doskách a konzumovali prosté raňajky. Striedali sa v šialených turnusoch a často sa stávalo, že trávili celé týždne na stavbe a spávali na drevených priečkach, medzi mramorovými platňami, tehľami a stavebnou sutinou.

A to viac ako sto lakťov nad zemou.

Cosimo sa prekízol popod drevené lešenie: vyzeralo ako čierne ostré zuby nejakej fantastickej bytosti. Stúpal opatrne a dával veľký pozor, aby nespravil chybný krok. Pohľad na toto mesto nad mestom ho fascinoval a zároveň desil.

Postupne sa dostal do bázy rozostavanej kupoly, do časti, ktorú architekti a majstri volali tambur. Pohľad mu sklzol poza konštrukciu: na námestí dolu stál ľud Florencie a díval sa na chrám Santa Maria del Fiore s vyvalenými očami. Predavači vlny, kupci, mäsiari, sedliaci, prostitútky, krčmári aj počestní: všetci akoby vysielali k nebu nemú modlitbu, aby sa projekt Filippa Brunelleschiho konečne zrealizoval. Kupola, na ktorú tak nedočkavo čakali, konečne začala nadobúdať tvar a vyzeralo, že tomu bláznivému holohlavému zlatníkovi so skazenými zubami a zápalistou povahou sa to predsa len podarí.

Cosimo ho videl, ako bez duše blúdi medzi kopami materiálu a tehál: ponorený do myšlienok, takmer duchom neprítomný, a pritom sa iste v mysli zaoberal ktovie akými a ktovie koľkými výpočtami. Z bielej tváre, pofrkanej všetkými možnými farbami a materiálmi, žiarili svetlé oči, jasné ako z alabastru.

Z ďalšieho z nespočetných zamyslení, momentov hraničiacich so stratou vedomia, ho prebral zvuk kladív. Kováči sa pustili do práce. Vzduch sa chvel tisícimi povelmi a príkazmi. Cosimo sa zhlboka nadýchol a uprel pohľad dolu, k úpätiu osemuholníka. Gigantický rumpál, ktorý vynašiel Filippo Brunelleschi, sa neprestajne otáčal. Dva voly na reťazi poháňané mladým pohoničom pokojne kráčali v slepom kruhu. Týmto rotačným pohybom roztáčali ozubené kolesá a súkolia na osi rumpálu, čím dvíhali nekonečne ťažké kamenné kvádre do takej výšky, kam by sa iným spôsobom nikdy nedostali.

Brunelleschi vymyslel ohromujúce stroje, nakreslil ich, najal najlepších remeselníkov, prinútil svojich nádenníkov ustavične pracovať a takto zakrátko získal celý arzenál úžasných zázrakov, ktoré umožňovali v presných bodoch spájať mramorové platne a dvíhať na lešenie drevené rámy, desiatky vriec s pieskom a vápnom.

Cosimovi sa chcelo vykriknúť od radosti a spokojnosti nad tým, ako skvele pokračujú práce. Nikto si nevedel predstaviť kupolu s osemuholníkovým pôdorysom, nikto! Sedemdesiatdva laktov bola nekonečná dĺžka a Filippo navrhol kupolu s väčším rozpätím bez akejkoľvek viditeľnej podpory. Nijaké vonkajšie oporné piliere ani drevené skruže, začlenené do štruktúry, ako to predtým navrhoval Neri di Fioravanti. S otvorenými ústami odchádzal zo stavby Dómu, na ktorom sa už črtala kupola.

Brunelleschi bol buď génius, alebo blázon. Alebo možno oboje. A Mediciovci mu tolerovali aj tú genialitu, aj to bláznovstvo! Predovšetkým Cosimo. Pousmial sa nad jeho odvahou a uvažoval o tom, aký obrovský význam bude mať takýto projekt nielen pre mesto, ale aj pre jeho osobu. A súdiac podľa toho, čo sa dialo hore v kupole, mal dôvod na nadšenie, najmä pri pohľade na ustavične rastúce stavenisko, akúsi šialenú Babylonskú vežu, kde sa medzi plošinami a lešeniami hmýrilo nespočetné množstvo remeselníkov: povozníci, murári, povrazníci, tesári, kováči, a potom aj krčmári predávajúci víno, a dokonca pekáč s pieckou na chleba, ktorý ho v prestávkach na jedlo predával robotníkom. Niektorí sa šplhali po drevených lešeniach, iní pracovali na prútených plošinách, ktoré zdobili strechy domov navôkol a budili dojem takmer vtáčích hniezd, akoby ľudia pri dokončovaní tohto titanského diela požiadali o pomoc bociany.

„Čo vy na to, messer Cosimo?“

Tichý, no pevný hlas patrilo Filippovi.

Cosimo sa s myknutím obrátil a Filippo stál rovno za ním, chudý ako duch s očami ako posadnutými diablom. Oblečenú mal iba červenú tuniku a nič iné. Tekavý pohľad, zmes hrdoosti a nevraživosti, svedčiaca o spurej a násilnej povahe, ktorá náhle zjemnela, keď sa stretla s veľkým duchom.

Cosimo si nebol istý, či patrí k veľkým duchom, alebo nie, no nepochybne bol prvorodeným synom Giovanniho de' Medici, otca rodiny, ktorá štedro prispela k realizácii diela a najväčšmi zavážila pri Brunelleschiho kandidatúre.

„Prekrásne, Filippo, prekrásne.“ Jeho ústa boli pripravené vysloviť, že neveria vlastným očiam. „Nedúfal som, že to bude takto úžasne napredovať.“

„Do konca máme ešte veľmi ďaleko, len aby bolo jasné. Najdôležitejšie je, messere, aby ma nechali pracovať.“

„Kým budú Mediciovci patriť medzi najštedrejších mecenášov tohto zázraku, nemusíš sa ničoho obávať. Na to máš moje slovo, Filippo. Spolu sme začali a spolu to aj dokončíme.“

Brunelleschi prikývol. „Pokúsim sa dokončiť kupolu podľa klasických pravidiel, ako som ju naprojektoval.“

„O tom vôbec nepochybujem, priateľ môj.“

Kým sa Filippo rozprával s Cosimom, pohľad mu blúdil všetkými smermi: na murárov, ktorí miešali maltu a kládli tehly jednu na druhú, potom na kováčov, čo neúnavne tĺkli kladivami, až po povozníkov, ktorí privádzali na vozoch dolu na námestie vrecia s vápnom. V ľavej ruke zvieral pergamenový zvitok, na ktorý nakreslil jeden z mnohých prípravných postupov. V pravej držal skalpel. A bohvie, čo s ním chcel robiť.

V každom prípade ho držal v ruke.

A potom sa Brunelleschi tak rýchlo, ako sa zjavil, aj rozlúčil kývnutím hlavy a zmizol medzi stĺpmi dreveného lešenia a konštrukciou vnútornej kupoly, akoby ho náhle zhltno to kolosálne a nepokojujúce dielo, kypiace energiou a životom. Cosimovi zostal len pohľad na impozantné drevené oblúky, okolo neho sa rozliehali hlasy a nahor stúpali už bohviekoľký náklad vyťahovaný na rumpáli.

Odrazu za sebou začul drsný, prenikavý hlas.

„Cosimo!“

Obrátil sa, pridržiac sa o lešenie, a zbadal svojho brata Lorenza, ako sa k nemu náhli.

Nemal čas ani ho pozdraviť.

„Náš otec, Cosimo, náš otec zomiera.“

2

Smrť Giovanniho de' Medici

Len čo vstúpil, vyšla mu naproti Contessina, krásne tmavé oči plné slz. Oblečené mala jednoduché čierne šaty s jemným, takmer nehmatateľným závojom.

„Cosimo...“ zašepkala. Nemohla povedať viac, akoby všetky sily sústredila na potlačenie plaču. Chcela byť silná kvôli milovanému manželovi. A podarilo sa jej to. Stisol ju v objatí.

Po chvíľke sa vykrútila. „Chod' za ním,“ povedala, „čaká ťa.“

Obrátil sa k Lorenzovi a po prvý raz v ten deň sa mu nazaj pozrel do tváre. Brat sa držal za ním, odkedy zliezol z lešenia pred katedrálu Santa Maria del Fiore, a potom spolu ozlomkrky utekali na Via Larga, kde sa týčila k oblohe strecha Palazzo Medici.

Lorenzo si hrýzol pery bielymi zubami. Cosimo si uvedomil, aký je vyčerpaný. Jeho krásna tvár, na ktorej sa námaha nikdy neprejavila, bola teraz strhaná a pod vpadnutými zelenými očami mal čierne kruhy. Mal by si oddýchnuť, pomyslel si. V posledných dňoch, odkedy otec ochorel na mor, Lorenzo neúnavne riadil záležitosti v Banke. Bol to akčný a pragmatický muž, menej nadaný na umenie a literatúru, no bystrý a pohotový, a v prípade potreby ochotný riešiť rodinné problémy a prevziať povinnosti. Cosimo sa zasa podľa dohody s niekoľkými reprezentantmi združenia Opera del Duomo, ktoré vzniklo na podporu stavby florentského dómu Santa Maria del Fiore, venoval kontrole a overovaniu stavu prác na kupole chrámu. V rodine mal na starosti aj stratégiu a politiku, ktoré v širokej miere súviseli s mecenášstvom a s umením. A aj keď objednávka na realizáciu kupoly bola jednohlasná a formálne odsúhlasená výlučne pre združenie Opera del Duomo, vo Florencii neexistoval nikto, kto by nevedel, ako Cosimo podporoval a pretláčal neskôr víťazný architektonický návrh Filippa Brunelleschi-

ho. A bol to zasa on, kto štedro načrel do rodinnej pokladnice a financoval realizáciu tej nádhery, ktorá sa tam rodila.

Cosimo objal brata.

Potom vošiel dnu.

Komnata bola potiahnutá tmavým brokátom. Závesy na oknách prepúšťali do miestnosti len slabé prízračné svetlo. Zlaté svietniky sa matne ligotali. V nedýchatel'nom vzduchu sa vznášal pach roztopeného vosku.

Keď Cosimo zbadal otca s vyhasnutými, smrťou poznačnými očami, pochopil, že je koniec.

Giovanni de' Medici, muž, ktorý vyviedol svoju rodinu na najvyšší stupienok florentskej spoločnosti, ho opúšťal. Jeho tvár, takú výraznú a rozhodnú, akoby náhle zahalil tenučký sivý závoj slabosti, tieň vedomého zmierenia, ktorý z neho robil len krehkú napodobeninu muža, ktorým kedysi bol. Ten pohľad zasiahol Cosima väčšími než čokoľvek iné. Nemohol uveriť, že Giovanniho, až donedávna silného a odhodlaného, mohla takto agresívne a mocne zložiť horúčka.

Videl matku, ako stojí vedľa neho a drží v dlaniach jeho ruku. Piccarda mala stále peknú tvár, aj keď jej rozvážny pôvab bol teraz v troskách: dlhé čierne mihalnice vlhké od slz, stisnuté pery červených úst ako ostrie zakrvavenéj dýky.

Potichu ju oslovil a potom sa odmlčal, lebo všetky slová by už boli zbytočné.

Cosimo znova obrátil pohľad na otca a opäť myslel na chorobu, ktorá sa zjavila náhle a bez zjavnej príčiny. Giovanni konečne otvoril oči, akoby si len teraz uvedomil, že do izby vošiel jeho syn, a zaplavila ho nová vlna energie. Ani taký oslabený sa nemienil vzdať. Presne v tej chvíli ho jeho charakteristický naturel prinútil zareagovať, aj keby to malo byť posledný raz. Podarilo sa mu oprieť o lakte a posadiť sa uprostred postele, hmatkajúc medzi páperovými vankúšmi, ktoré tam naukladali Piccardine starostlivé ruky, aby mal čo najväčšie pohodlie. Zhodil ich gestom zlostného pohrdania a naznačil Cosimovi, aby pristúpil k jeho podhlavníku.

Napriek tomu, že si Cosimo sľúbil, že bude v tejto chvíli silný, nevedel udržať slzy. Potom sa zahanbil za slabosť a utrel si oči chrptom pravej ruky.

Podišiel k otcovi.

Giovanni mu ešte pred svojím skonom musel povedať jednu vec. Nahol sa k nemu a Cosimo ho pridržal za plecía.

Otec uprel svoje tmavé oči do synových. Jagali sa ako ónyxové gombíky v odraze chvejúceho sa svetla sviec, ktoré vrhali záblesky na steny miestnosti ponorenej do polotieňa.

Patriarchov hlas zaznel drsne a temne ako voda v močiari.

„Syn môj,“ zamumlal, „sľúb mi, že sa budeš usilovať v politike správať triezvo. Že budeš žiť skromne. Ako jednoduchý Florentán. Ale napriek tomu nebudeš váhať konať, keď to bude potrebné.“

Slová sa z neho rinuli ako rieka, a predsa boli vyslovené zreteľne, s poslednými zvyškami života, ktoré v ňom v tejto chvíli ešte zostali.

Cosimo sa strácal v otcových tmavých, žiariacich zreničkách.

„Sľúb mi to,“ naliehal Giovanni z posledných síl. Prenikavé oči sa vpili do synovho pohľadu, línia úst zdôrazňovala dôležitosť a závažnosť chvíle.

„Sľubujem,“ odvetil Cosimo bez váhania, no hlasom zlomeným emóciou.

„Teraz môžem spokojne zomrieť,“ povedal Giovanni a ztvoril oči. Na tvár mu konečne sadol pokoj, potom ako pridlho a zúfalo čakal, bojujúc so smrťou s jediným úmyslom – aby mohol svojmu milovanému synovi venovať tieto slová.

Vyjadrovali všetko, čím sa za života vyznačoval: oddanosť svojmu mestu a jeho ľudu, skromnosť, vďaka ktorej nikdy nevystavoval na obdiv bohatstvo a majetky, ako aj cieľavedomosť a tvrdohlavú rozhodnosť.

Ruka mu vychladla a Piccarda sa rozplakala.

Giovanni de' Medici bol mŕtvy.

Cosimo objal matku. Cítil, aká je krehká a bezbranná. Po tvári jej stekali slzy. Pošepkal jej, aby bola silná, potom ju pustil, podišiel k otcovi a zatlačil mu viečka, navždy zahašiac pohľad, v ktorom ešte tlel život.

Lorenzo poslal po kňaza, aby vykonal posledný obrad.

Keď Cosimo vychádzal z izby, podišiel k nemu. Na okamih zaváhal, lebo sa obával, že brata vyruší, no tento kývol hlavou, čím mu naznačil, že ho počúva.

„Hovor,“ povedal mu, „je to niečo, čo nemôže počkať?“

„Pravdupovediac, áno,“ začal Lorenzo, „ide o nášho otca.“ Cosimo zdvihol obočie.

„Mám podozrenie, že ho niekto otrávil,“ precedil Lorenzo cez zaťaté zuby.

Tento nečakaný výrok Cosima zasiahol ako blesk.

„Čože? Ako môžeš tvrdiť niečo také?“ vyštekol a pri týchto slovách zdrapil Lorenza za golier.

Jeho brat predvídal takúto reakciu a chytil ho za zápästia.

„Tu nie,“ zašepkal priškrteným hlasom.

Cosimo sa okamžite spamätal. Správal sa ako dokonalý hlupák. Spustil ruky k bokom.

„Poďme,“ povedal bez akéhokoľvek dodatku.

3

In cauda venenum

V záhrade bolo ešte chladno.

Bolo dvadsiateho februára, a hoci už jar stála predo dvermi, obloha akoby sa nevedela zbaviť farby stojatej vody a ľadový vietor dýchal mŕtvoľným chladom na Palazzo Medici.

Zľadovatený vodotrysk na fontáne strieborným oblúkom špliechal do bazénika uprostred *hortus conclusus*. Na povrchu vody plávali ľadové kryhy.

„Uvedomuješ si, čo hovoríš?“

Cosimo zúrilo. Nielenže bol v šoku, veď práve stratil otca, a teraz musel riešiť podozrenia zo zákerného sprisahania. Čo iné mohol očakávať? Jeho otec bol mocný muž a za tie roky si narobil mnoho nepriateľov, nehovoriac o tom, aká v tom čase bola Florencia: na jednej strane číra esencia veľkoleposti a moci a na druhej hniezdo hadov a zradcov, kde najvplyvnejšie rodiny, pochopiteľne, nehľadeli dobrým okom na vzostup jedného muža, ktorý bol schopný za dvadsať rokov postaviť finančné impérium a otvoriť banky nielen vo Florencii, ale i v Ríme a v Benátkach. Ba jeho otec sa nikdy neprestával hlásiť k svojmu ľudovému pôvodu a prezieravo si nepostavil palác vedľa príbytkov ostatných vznešených rodín, ale radšej zostal v blízkosti obyčajných ľudí a starostlivo sa vyhýbal politickým funkciám. Na prstoch jednej ruky by sa dalo zrátať, koľko ráz navštívil mestskú radnicu v Palazzo della Signoria.

Cosimo potriasol hlavou. V srdci jasne cítil dôvody, ktoré Lorenza znepokojovali. No ak sa veci mali tak, ako hovoril, kto mohol spáchať takýto zločin? A najmä, ako sa mohol jed dostať až na stôl ich otca? Hlbokými čiernymi očami vyhľadal jasné živé bratove oči. V jeho pohľade sa skrývalo tisíc otázok a výzva, nech rozpráva.

„Premýšľal som, či bolo správne povedať ti o tom, keďže mám iba podozrenie,“ pokračoval Lorenzo. „Mám len jediný

dôkaz. Smrť nášho otca však bola taká nečakaná, že o zločine vôbec nepochybujem.“

„V tomto máš úplnú pravdu. Ale ako sa to mohlo stať?“ podráždene sa spýtal Cosimo. „Ak je pravda, čo hovoríš, ten jed predsa niekto musel priniesť do domu! Náš otec v poslednom čase nevychádzal von, a keby aj, celkom iste nejedol ani nepil mimo domu.“

„To si uvedomujem. A z tohto dôvodu mám vážne podozrenie, ako som už práve povedal. Na druhej strane, otec mal aj dosť nepriateľov. A napokon, keď som si už myslel, že je to celé bláznovstvo, ktoré mi diktuje moja myseľ, našiel som toto.“

V Lorenzových rukách sa zjavil stravec tmavých bobúľ. Boli nádherné a vyzerali ako čierne perly: zvodné a neodolateľné.

Cosimo nechápal.

„Belladonna, ľalkovec zlomocný,“ povedal Lorenzo. „Je to rastlina, ktorá má tmavé kvety a jedovaté plody. Rastie popri poliach, často aj na starodávných ruinách. A pravda je taká, že tieto bobule som našiel tu, v našom dome.“

Toto odhalenie Cosima vystrašilo. „Uvedomuješ si, čo hovoríš? Ak je to tak, znamená to, že niekto v tomto dome strojí úklady proti našej rodine.“

„O dôvod viac nedôverovať nikomu.“

„Správne,“ pritakal Cosimo, „úplne s tebou súhlasím, ale toto nám nezabráni prísť na koreň veci, a bola by tragédia, keby sa to ukázalo ako pravda. Dúfam, že sú to všetko len naše špekulácie, lebo ak by nie, Lorenzo, prisahám, že viníka zabijem vlastnými rukami.“

Cosimo vzdychol. Cítil, že jeho vyhrážky padajú do prázdna a len znásobujú pocit bezmocnosti a frustrácie, ktorý nevedel potlačiť.

„Taký jed by nemalo byť ťažké zohnať, nemyslíš? V meste, ako je Florencia...“ spýtal sa trpko, lebo fakt, že v ich meste bolo také jednoduché pripraviť niekoho o život, bol veľmi znepokojujúci. A podľa výšky svojho dedičstva by musel byť odteraz dvojnásobne opatrný.

„Ktorýkoľvek dobrý drogist si môže zaobstarať takéto substancie a pripraviť z nich liek alebo odvar.“

Cosimo zrakom preskúmal okolitú záhradu. Bola holá a sivá, presne ako to zimné ráno. Popínavé rastliny tvorili na múroch tmavé znepokojivé pavučiny.

„V poriadku,“ povedal napokon, „urobíme to takto. Ty si zober na starosť tú otravu. V dome nikomu nič nepovieme. Sleduj svoje podozrenia. Ak naozaj existuje človek, ktorý zavraždil nášho otca, chcem sa mu pozrieť do očí.“

„Urobím to a nebudem mať pokoj, kým ten had nebude mať tvár a meno.“

„Nech je tak. Vráťme sa dnu.“

Lorenzo prikývol.

Vrátili sa teda dnu a v srdciach im hlodala predtucha niečoho zlého.